

Náttúruverndarstofnun

Skipulagsstofnun
Jón Ágúst Jónsson
Borgartúni 7b, 105 Reykjavík

Garðabær, 11. mars 2025
202502-0013/A.B.
08.03

Efni: Umsögn - Mat á umhverfisáhrifum - Matskyldufyrirspurn- Ferðaþjónusta á Laxárbakka í Eyja- og Miklaholtshreppi

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar sem barst 4. febrúar sl. þar sem óskað er umsagnar Náttúruverndarstofnunar um hvort og á hvaða forsendum neðangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdarlýsing

Laxárbakki resort ehf. áformar uppbyggingu ferðaþjónustu á Laxárbakka í Eyja- og Miklaholtshreppi. Um er að ræða 45 herbergja hótél með laugum, heilsumiðstöð með laugum, veitingastað, þjónustu- og starfsmannahús, þyrlupall og allt að 19 frístundabyggðarhús. Hámarksfjöldi í gistingu er 166 manns en veitingastaður og heilsulind geta tekið við allt að 150 manns. Áætlað er að um 300 starfsmenn þurfi til að sinna rekstrinum. Heildar byggingarmagn er 45.000 m². Framkvæmdin krefst 20,5 km vegagerðar, þar af eru 6 km bráðabirgðarvegir sem verða fjarlægðir. Einnig er gert ráð fyrir að leggja 7 km langa stíga/slóða. Heildarefnisþörf er um 100-150 þús. m³.

Náttúruminjaskrá

Í greinargerð kemur fram að svæðið sem framkvæmdin nær til er á náttúruminjaskrá og nefnist Löngufjörur og er númer 214 sem aðrar náttúruminjar. Svæðinu er lýst á eftirfarandi hátt: *Fjörur og grunnsævi ásamt strandlengju, eyjum og skerjum frá Ökrum og Hvalseyjum í Borgarbyggð vestur fyrir Sauratjörn í Eyja- og Miklaholtshreppi og Snæfellsbæ, svo og Sauratjörn sjálf auk Laxárbakkaflóa og Glámsflóa. (2) Grunnsævi, víðáttumiklar leirur, sandfjörur og fitjar, auk fjölda eyja og skerja. Blautir brokflóar. Afar mikilvægt svæði fyrir fuglalíf.*

Náttúruverndarstofnun bendir á að í 2. tl. í ákvæði til bráðabirgða í lögum nr. 60/2013 um náttúruvernd er kveðið á um að þar til ráðherra gefur út náttúruminjaskrá skv. 33. gr. skal gildandi náttúruminjaskrá halda gildi sínu en um minjar á skránni, aðrar en þær sem eru friðlýstar, skal fara samkvæmt ákvæðum 67. gr. laga um náttúruvernd nr. 44/1999, þar til endurmat verndargildis þeirra minja hefur verið lokið. Þetta þýðir að eldri náttúruminjaskrá heldur gildi sínu en að réttaráhrif 37. gr. núgildandi náttúruverndarlaga gilda ekki.

Náttúruverndarstofnun

Að mati Náttúruverndarstofnunar mun framkvæmdin rýra verndargildi svæðis á náttúruminjasrá og þar af leiðandi hafa neikvæð áhrif á það.

Náttúruverndaráætlun

Hluti þess svæðis sem framkvæmdin nær til er á þingsályktun um [náttúruverndaráætlun](#) 2004-2008. Alþingi ályktaði þar að á næstu fimm árum skuli unnið að friðlýsingu svæðisins en það er skráð sem Álftanes - Akkrar - Löngufjörur. Talið er mikilvægt að vernda svæðið sem friðland fyrir fugla og að sérstaka áherslu beri að leggja á verndun búsvæða margæsar, rauðbristings og hafarnar. Náttúruverndarstofnun bendir einnig á að fyrirhugað framkvæmdasvæði liggur við Stakkhamarsós þar sem finnast sandlæðingur og lónajurt sem eru válistategundir í nokkurri hættu.

Sérstök vernd

Náttúruverndarstofnun bendir á að innan framkvæmdasvæðisins eru vistkerfi (votlendi, svo sem hallamýrar, flóar, flæðimýrar, rústamýrar (>20.000 m²)) sem falla undir ákvæði 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Lagagreinin kveður á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sömu greinar. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúruyfyrirbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Ekki kemur fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á vistkerfunum og því þarf, í samræmi við ofangreint ákvæði náttúruverndarlaga, að koma fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á því.

Að mati Náttúruverndarstofnunar getur framkvæmdir valda óafturkræfu raski á vistkerfi sem njóta sérstakrar verndar .

Votlendi hafa margvísleg gildi og má skipta mikilvægi þeirra upp í þrjá flokka.

- Vatnsfræðilegt gildi: Í miklum rigningum taka votlendissvæði til sín vatn en miðla því frá sér í þurrkatíð. Þannig viðhalda votlendissvæði jöfnu rennsli í ám og lækjum sem er mikilvægt fyrir þær lífverur sem þar búa.
- Vistkerfi: Mýrar geyma verulegt magn kolefna sem verða til við niðurbrot jurtaleifa. Breytingar á t.d. hitastigi og vatnsborði mýra geta valdið aukinni losun kolefnis sem getur haft áhrif á heimsvísu.
- Vistfræðilegt gildi: Votlendi er mikilvægt búsvæði fugla og plantna og fjölmargar tegundir byggja tilvist sína á því. Votlendi getur þannig aukið verulega líffræðilega fjölbreytni viðkomandi landsvæðis.

Mikið hefur verið gengið á votlendi Íslands á undanförunum áratugum með framræslu sem að hluta til var styrkt úr opinberum sjóðum. Nú er staðan þannig að tiltölulega lítið er eftir af óröskuðu votlendi á láglandi og sem dæmi um það má nefna að aðeins 3% alls votlendis á Suðurlandi er eftir óraskað og aðeins 18% á Vesturlandi.

Náttúruverndarstofnun

Að mati Náttúruverndarstofnunar mun framkvæmdin eins og kemur fram í kaflanum á undan hafa neikvæð áhrif á votlendi.¹

Vistgerðir

Náttúruverndarstofnun bendir á að samkvæmt vistgerðarkorti Náttúrufræðistofnunar² og vettvangsrannsókn eru innan framkvæmdasvæðisins m.a. vistgerðin starungsmýravist og sem er með mjög hátt verndargildi og er á lista Bernarsamningsins frá 2014 yfir vistgerðir sem þarfnast verndar. Í greinargerð kemur fram að ósamræmi sé á milli vistgerðarkorts Náttúrufræðistofnunar og niðurstöðu vettvangsrannsóknar, en í niðurstöðunum kemur t.d. fram að starungsmýravist sé enn útbreiddari innan svæðisins en vistgerðarkortið gefur til kynna.

Í starungsmýravist getur verið ríkt fuglalíf og er algengt að varpfuglategundirnar lóuþræll (*Calidris alpina*), spói (*Numenius phaeopus*), þúfutittlingur (*Anthus pratensis*), hrossagaukur (*Gallinago gallinago*), jaðrakan (*Limosa limosa*) og stelkur (*Tringa totanus*) nýti slíka vistgerð til varps. Náttúruverndarstofnun bendir á að lóuþræll og spói eru ábyrgðartegundir Íslands.

Að mati Náttúruverndarstofnunar mun framkvæmdin valda raski á vistgerðum með hátt verndargildi sem eru á lista Bernarsamningsins frá 2014 yfir vistgerðir sem þarfnast verndar.

Friðun plantna

Náttúruverndarstofnun bendir á auglýsingu nr. 1385/2021³ um friðun æðplantna, mosa og fléttna en samkvæmt henni eru þær plöntur sem friðunin nær til friðaðar hvar sem þær finnast. Markmið friðunarinnar er að vernda og viðhalda fágætum æðplöntum, mosum og fléttum og náttúrulegu gróðurfari og varðveita líffræðilega fjölbreytni í náttúru landsins. Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að fjalla um það í greinargerð hvort friðaðar tegundir séu að finna innan framkvæmdasvæðisins og vernda þær sbr. framangreind lög og friðun.

Mikilvæg fuglasvæði

Náttúruverndarstofnun bendir á allir fuglar eru friðaðir samkvæmt lögum nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nema friðun þeirra hafi verið aflétt með reglugerð nr. 456/1995. Þegar rætt er um friðun tekur hún einnig til eggja og hreiðra þeirra fugla sem njóta algerrar eða tímabundinnar friðunar.

Í greinargerð segir að arnarhreiður sé á svæðinu en um þau er fjallað í lögum um um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nr. 64/1994. Náttúruverndarstofnun bendir á að á varptíma er óheimilt að koma nær arnarhreiðrum en 500 m nema brýna nauðsyn beri til. Fyrirhuguð uppbygging og umferð þyrfa við svæðið getur haft óafturkræf áhrif á afkomu arna.

¹ <https://ust.is/nattura/natturuverndarsvaedi/ramsarsvaedi/um-votlendi/>

² <http://vistgerdakort.ni.is/>

³ <https://ust.is/library/sida/Nattura/Pl%c3%b6ntufri%c3%b0un.pdf>

Náttúruverndarstofnun

Auk þess bendir stofnunin á að í 2. mgr. 6. gr. laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum segir að ávallt skuli gæta fyllstu varkárni og nærgætni gagnvart villtum dýrum og búsvæðum þeirra og forðast óþarfa truflun. Við skipulag og landnotkun skal tekið tillit til villtra dýra og búsvæða þeirra, sbr. lög um náttúruvernd og skipulagslög.

Einnig bendir Náttúruverndarstofnun á að framkvæmdarsvæðið nær að hluta til inn á mikilvægt fuglasvæði sem nefnist Borgarfjörður - Mýrar - Löngufjörur (SF-V 6⁴ og FG-V 10⁵). Bæði SF-V 6 og FG-V 10 (sem ná yfir sama svæði en vegna mismunandi ástæðna og tegundafánu) uppfylla skilyrði um alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði vegna fjölda tegunda sem lesa má meira um í tenglunum í neðanmálgreinum 5 og 6.

Í greinargerð segir að við vettvangsathugun hafi 15 tegundir algengra fugla sést á svæðinu og er haförn ein af þeim tegundum. Náttúruverndarstofnun bendir á að haförn er alls ekki algeng tegund og er verndargildi hans sérstaklega hátt.

Að mati Náttúruverndarstofnunar munu framkvæmdir raska búsvæðum fugla, fæðusvæðum og valda hörfun. Auk þess getur framkvæmdin raskað farleiðum fuglanna, en svæði FG-V 10 er mikilvægt viðkomusvæði farfugla.

Tillaga að framkvæmdaáætlun náttúruminjaskrár

Árið 2018 lagði Náttúrufræðistofnun til að svæðið [Mýrar og Löngufjörur](#) færi á framkvæmdaáætlun náttúruminjaskrár vegna m.a. votlendisvistgerða og lítt raskaðra vatna. Á svæðinu eru alþjóðlega mikilvægar sjófugalbyggingir og mikilvægur viðkomustaður margra fuglateguna sem sumar ná alþjóðlegum verndarviðmiðum. Innan tillögusvæðisins eru annað helsta varpland hafarnar á landinu.

Svæðinu er lýst á eftirfarandi hátt: „*Allfjölbreytt svæði. [...]. Mjög votlent láglandssvæði er vestur um Mýrar til Staðarsveitar, víðlendar mýrar með ám, vötnum og aragrúa tjarna. Þrátt fyrir allmikla framræslu á svæðinu er þar enn að finna víðáttumiklar, lítt snortnar mýrar og flóa, svo sem Glámsflóa og Laxárbackaflóa sitt hvoru megin Straumfjarðarár. Á klapparásum vex mólendisgróður og sums staðar birkikjarr.*

Landslag og ásjón

Náttúruverndarstofnun bendir á að hér er um að ræða óraskað votlendislandslag með ríkulegu fuglalífi.

Með uppbyggingu og raski mannvirkja á svæðinu mun landslag og ásjón breytast.

Niðurstaða

Að mati stofnunarinnar getur fyrirhuguð uppbyggingin á svæðinu rýra verndargildi svæðisins. Með hliðsjón af ofangreindum atriðum telur Náttúruverndarstofnun líklegt að umrædd framkvæmd muni hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér og telur því framkvæmdina háða mati á umhverfisáhrifum.

⁴ [Náttúrufræðistofnun - SF-V 6](#)

⁵ [Náttúrufræðistofnun - FG-V 10](#)

Náttúruverndarstofnun

Virðingarfyllt,

Axel Benediktsson

Sérfræðingur

Sveinn Kári Valdimarsson

sérfræðingur